

(O)tryggheten och framtiden – viljan att göra skillnad

Zulmir Bečević, Magnus Dahlstedt and James Frempong

Book Chapter

N.B.: When citing this work, cite the original article.

Part of: *Förortsdrömmar: Ungdomar, utanförskap och viljan till inkludering*, Magnus Dahlstedt (ed.), 2018, pp. 141–162. ISBN: 9789176853542

Linköping Studies in Social Work and Welfare, No. 2018:3

Copyright: The authors

Available at: Linköping University Institutional Repository (DiVA)

<http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:liu:diva-144523>

7. (O)tryggheten och framtiden – viljan att göra skillnad

Zulmir Bećević, Magnus Dahlstedt & James Frempong

Inflammable material, planted in my head
It's a suspect device that's left two thousand dead
Their solutions are our problems
They put up the wall
On each side, time and prime us
Stiff Little Fingers, *Suspect Device*, 1979

Intervjuare: Hur är det att vara ung i Staden idag?
Osman: Jag tycker det är som att vara i ett riktigt mörkt varuhus med döende ficklampa. [...] Alltså vi alla vet att den här staden är jättesegregerad [...] Jag har inte varit överallt. Jag har kanske varit i tre stadsdelar [...] Och jag vet inte hur det är för er men segregationen stoppar för att verkligen utnyttja och känna kulturen i Staden.

Detta kapitel handlar om ungdomar som lever och verkar i två förortsområden i två av landets större städer, och närmare bestämt ungdomarnas sätt att förhålla sig till och navigera bland omgivningens förväntningar om dem och områdena de bor i. Områdena är två av de urbana miljöer som under senare år varit föremål för omfattande – och mestadels negativ – uppmärksamhet i offentlig debatt, inte minst till följd av sociala spänningar och oroligheter som bland annat har involverat ungdomar boende i områdena. Syftet är att analysera ungdomars tolkningar av sin tillvaro och sitt identitetsskapande i förortsområdets kontext, i relation till det omgivande samhällets förväntningar och tolkningar – om dem och om området. Hur förhåller sig ungdomarna till och navigerar bland omgivningens förväntningar och tolkningar om dem och om området? På vilket sätt formar dessa förväntningar och tolkningar ungdomarnas förståelse av sin tillvaro och sin tillhörighet till området – idag och i relation till en kommande framtid?

Samtidens förhärskande berättelse om förorten är i högsta grad närvarande i ungdomars föreställningsvärldar. Den har påtagliga implikationer för ungdomars livsvillkor, möjligheter, drömmar, ambitioner, framtidsplaner och förhållningssätt gentemot samhället de lever i. Ungdomar med olika bakgrunder kan leva i ”samma stad, men i olika världar”, som en av ungdomarna i detta kapitel uttrycker det. Den rumsliga uppdelningen av staden materialiserar spänningen mellan centrum och periferi, och skapar geografiska enklaver i vilka ungdomar med olika socioekonomiska förutsättningar och bakgrunder lever sina liv.

Att vara ung och leva i förorten innebär att – med eller mot sin vilja – vara inbegripen i denna allestädes närvarande problemberättelse, som är svår att värja sig mot, inte minst med tanke på de massmediala berättelser som oavbrutet befäster bilden av ”förortsungdomar” som en avvikande kategori stadsbor. Som ung förortsbo är det svårt, om inte omöjligt, att *inte* förhålla sig till denna dominerande berättelse. I detta kapitel riktas därför vårt analytiska intresse mot ungdomars berättelser om förorten. Vi intresserar oss särskilt för hur ungdomar använder sina erfarenheter när de skapar mening och berättar om sig själva och sina liv, samt hur de genom retoriska grepp positionerar sig i relation till berättelsen om förorten som problem.

Analysen baseras på material från två studier som båda fokuserar på ungdomars livsvillkor i två av landets större städer. Den ena studien fokuserar specifikt på ungdomar i förortsområden och deras berättelser, medan den andra handlar om ungdomsdelaktighetens villkor där berättelser om förorten är en viktig del av det övergripande materialet. Materialet i detta kapitel består närmare bestämt av fokusgruppsintervjuer med ungdomar boende i olika förortsområden. Ungas berättelser om förorten utgör ett huvudtema i samtliga dessa intervjuer. Ställda jämte varandra framträder en rad likheter i ungdomarnas berättelser. På ett övergripande plan interagerar berättelserna i båda studierna med den gängse bilden av förorten som en problematisk plats. I vissa fall ifrågasätts och omkullkastats omgivningens stereotyper och förenklingar, i andra fall anammats de negativa föreställningarna och används som en del av ungdomarnas självförståelse och narrativa repertoar.

Ett fokus på ungdomars röster, perspektiv och meningsskapande är viktigt av flera skäl. Dels innebär det ett synliggörande av individuella såväl som kollektiva livsvillkor, samt en kunskapsproduktion som är grundad i levda erfarenheter. Ungdomstiden har tillskrivits stor betydelse i och med att ungdomar utgör ett slags "levande seismografer" (Lalander & Johansson 2007: 25; Furlong & Cartmel 2010), med förmågor att läsa av samtiden och ange färdriktningen mot framtiden. Därför rymmer ungdomarnas berättelser också en i högsta grad aktuell analys av de strukturella ramarna inom vilka deras liv formas och spelas upp.

Kapitlet är upplagt enligt följande. Inledningsvis presenteras den analytiska ansats som vägleder analysen samt det empiriska material som analysen grundas på. Med avstamp i denna ansats presenteras därefter huvudlinjerna i vår analys av det empiriska materialet. I det första avsnittet är fokus på ungdomarnas berättelser om samtiden och föreställningar om den otrygga förorten, i det andra fokuserar vi på ungdomarnas berättelser om framtiden och de olika banor inför framtiden som ungdomarna ser framför sig, med särskild inriktning på politiskt deltagande och utbildning som medel att skapa framtiden. Avslutningsvis sätts de huvudsakliga resultaten som presenterats in i det samtida politiska landskapet och diskuteras i relation till några av den polariserade stadens framtida utmaningar.

Analytiska utgångspunkter

För att förstå en annan människa är det viktigt att förstå hur den människan förstår sig själv och sin värld, med andra ord, att sätta sig in i den människans perspektiv och tolkning av verkligheten. Med avstamp i denna interaktionistiska grundprincip riktas fokus i detta kapitel mot ungdomarnas livsvärldar, tolkningar och meningsskapande.

Inom en interaktionistisk tradition förstås människan som en social varelse och individen och samhället ses som oskiljbara entiteter. Dessa utgångspunkter är av flera skäl relevanta för vårt analytiska syfte i detta kapitel. Individer formas av samhällskontexten i vilken de lever, och genom sin aktiva, tolkande natur och interaktioner med andra, formar de samhället (Charon 2007). Med andra ord, individen blir vem hon blir i ständigt pågående interaktionsprocesser med andra, genom vilka hon formar en föreställningsvärld och ett medvetande om sig själv, och genom vilka hon formar andra (Cooley 2009; Mead 1967, 1977; Blumer 1998; Holstein & Gubrium 2000). Ordet *interaktion* syftar just på ömsesidiga, sammanlänkade handlingar som utförs av flera människor tillsammans. Ordet refererar till en grundläggande insikt om att människan inte kan förstås som en solitär avskild från resten av samhället, utan snarare som en aktör som agerar i intersubjektiva sammanhang, tillsammans med andra (Joas & Knöbl 2009).

På så sätt är människan alltid inbegripen i att tolka och definiera den verklighet som pågår runt omkring. Detta är möjligt eftersom människan är en symbolproducerande och

symbolhanterande varelse, vilket innebär att mänskligt handlande bör förstås som symboliskt medierad interaktion – handling som orsakas av eller beror på människans användning av symboliska system som exempelvis språk och gester (Downes & Rock 2011; Charon 2007; Joas & Knöbl 2009; Heidegren & Wästerfors 2008; Trost & Levin 2010). Ur detta förhållande framträder berättelsen som en form av handling och meningsskapande praktik, genom att individen hela tiden förhåller sig till det som sker runt omkring liksom till sig själv. Norman Denzin (1984: 66) beskriver dubbla förhållningssätt som samtidigt ”en inre värld av tankar och erfarenheter och [...] en yttre värld av händelser och erfarenheter”. Även om ett berättelseperspektiv fokuserar på den subjektiva föreställningsvärlden och människans meningsskapande genom användande av språk, så är det viktigt att tydliggöra att människan, erfarenheten och berättelsen ur ett interaktionistiskt perspektiv utgör sociala fenomen:

Inga personliga upplevelser eller historier är individuella produktioner. De härrör från större kulturella, ideologiska och historiska sammanhang (Denzin 1989: 73).

Personliga erfarenheter är alltså inte frikopplade från de sociala och kulturella ramar inom vilka de blir till. Av detta följer att människans erfarenhet, det inre råmaterial som ger människan hennes distinkta karaktär, också är social, eftersom det är en erfarenhet av en social värld, sprungen ur en social värld, som blivit till genom sociala interaktioner. Därför beskrev George Herbert Mead (1967: 140) människan som en i grunden ”social struktur” som reses ur en social erfarenhet. I grunden är varje berättelse en produkt av människans inre liv (i form av tankar och reflektioner) och erfarenheter av interaktioner med den sociala omgivningen, processer som pågår samtidigt och som inte kan separeras från varandra. Människan, erfarenheten och berättelsen är i detta perspektiv sociala fenomen. Som vi kommer att se i detta kapitel så blir ungdomarnas berättelser om förorten till genom ett dynamiskt samspel med rådande berättelser om förorten som en avvikande plats, med den uppsättning av problem som tillskrivs denna plats.

En viktig aspekt av ungdomarnas meningsskapande är att det inte sker enbart i relation till samtida berättelser om förorten, utan att det också omfattar förväntningar som riktas mot en tänkt framtidshorisont. Enligt Mead (2002, 1977) skapas dåtiden alltid i relation till ett specifikt nu, utifrån vilken individen ser tillbaka på, tolkar och konstruerar sin berättelse. Mead menar att detta även gäller för framtiden, som också formas i nuet och blir till i ett samspel mellan individens levda erfarenheter, nutida position och framtida förväntningar. Framtiden är alltså en del av individens föreställningsvärld, liksom dåtiden. Med hjälp av denna tankemodell kan berättelser förstås som vägledande handling – att människor agerar på vissa sätt och inte på andra är alltså grundat i förväntningar, som alltid har en narrativ form. Därför frågar vi oss hur ungdomar förhåller sig till sina möjligheter att skapa sin framtid. I relation till vilka de är, och i relation till sin position i en samhällelig hierarki, hur ser de på sina möjligheter att nå dit de vill? Vilka vägar framstår som möjliga eller inte – och varför? Hur förhåller de sig till kollektiv organisering, politiskt och ideellt engagemang? Och vad säger deras berättelser om delaktighetens villkor inför ett stundande liv som vuxna samhällsmedborgare?

Föreställningar om framtiden är inte detsamma som rena fantasier, som inte på något sätt hämmas av de begränsningar som finns i verkligheten (Schutz 1970). Föreställningar om framtiden kan snarare förstås som verklighetsförankrade projektioner mot en tänkt tid, som ännu inte är. Berättelser om framtiden har därmed, liksom berättelser om det förflutna, med meningsskapande att göra. Det är inte ovanligt att samhället betraktar ungdomar som

att de befinner sig i ett slags övergångsperiod, inte längre barn men ännu inte vuxna, på väg att göra livsvägledande val som kommer att forma deras framtid. Att undersöka just ungdomars berättelser om framtiden är därför viktigt, eftersom berättelsen – förutom förmågan att härleda förflutna erfarenheter fram till ett nu – har förmåga att organisera livet mot en framtid (Bruner 1987). Berättelserna formar individens syn på sig själv och sitt liv, men säger även något om hur individen tolkar sin verklighet och sina möjligheter att nå dit hon vill. Hur individer föreställer sig den sociala verkligheten har med andra ord konsekvenser för hur de utformar sin framtid.

Med utgångspunkt i den analytiska ansats som presenterats ovan har intervjumaterialet bearbetats och tolkats utifrån de berättelser om identitet och tillhörighet till förorten idag såväl som i relation till en tänkt framtidshorizont. Dessa berättelser har analyserats utifrån ungdomarnas konstruktion av mening och det sätt på vilket de genom detta meningsskapande positionerar sig själva och beskriver sin tillvaro i området. Vi har i denna analys inte haft för avsikt att identifiera vare sig ungdomarnas ”sanna” identiteter eller den ”reella” verkligheten i området, utan avsikten har snarare varit att identifiera återkommande mönster och motsägelsefullheter i det som ungdomarna beskriver som sant och reellt. Resultatet presenteras i två delar: en första med fokus på hur ungdomarna talar om sig själva och sina liv i området idag, och en andra med fokus på ungdomarnas berättelser om framtiden.

Berättelser om den (o)trygga förorten

Ungdomarnas framställningar av förorten och positioneringar i relation till det omgivande samhället sker hela tiden mot bakgrund av – eller i interaktion med – den övergripande berättelsen om den segregerade staden. Att vara ung och leva i de urbana miljöer där studierna genomförts handlar för intervjupersonerna om att vara ung i en segregerad stad, vilket direkt och indirekt sätter prägeln på tillvaron. Ungdomarnas självbilder, resonemang om livsvillkor, möjligheter, ungdomstiden generellt och interaktioner med omgivningen, tar form i relation till ett majoritetssamhälle som gör denna kategori av ungdomar till bärare av ett ”utanförskap”. På så sätt förhåller sig ungdomarna aktivt till föreställningar om centrum och periferi, ett ”vi” som blir till i relation till ett ”de”. Med sina berättelser både utmanar och bekräftar ungdomarna rådande skiljelinjer i stadsrummet.

Lejla: Man tillhör en förort, och det är där man är. Om man ska ta det kortfattat. Jag kommer ju inte under min fritid hit till Holmeberg och hänger med några tjejer här. Det tar ju bara 20 minuter hit, men jag kommer ju inte hit på min fritid och är med folket här, utan jag håller mig till Sjödala. Och det är ju samma sak med andra, de håller ju sig till sin förort där de bor. Även om de bor i de finare delarna av staden, så är de ändå där eller så är de i stan. Alltså förstår du, där man är närmast.

Kim: Man är antingen i sitt eget område, eller så är man i stan. Det finns inget annat. Alltså stan är neutral. Det känns som att det är inga som bor i stan, alla åker till stan eller till sitt eget område.

I det följande uppehåller vi oss vid ungdomarnas berättelser och förhållningssätt till etablerade problembeskrivningar av förorten och förortens invånare. Ungdomarnas berättelser är ofta mångtydiga och komplexa. De både befäster gängse uppfattningar om förorten som en problemtyngd plats, samtidigt som de aktivt utmanar och ifrågasätter denna ramberättelse.

Motberättelser

I samtliga fokusgruppsamtal finns en övergripande berättelse, enligt vilken ungdomarna beskriver sig själva och sina liv i förorten på ett bestämt sätt, närmare bestämt som ett hem, en familjär och trygg plats, en plats där ungdomarna beskriver sig omhändertagna och hemmahörande. Denna berättelse om förorten som hem tar i allt väsentligt form i ett slags ständigt motsatsförhållande till det som ungdomarna beskriver som omvärldens sätt att beskriva och förstå förorten. Denna ömsesidiga relation mellan ungdomarnas berättelse och omgivningens berättelser om förorten framkommer i följande sekvens, från en av fokusgruppsintervjuerna.

Intervjuare: Hur är det att bo i Sandby?

Ahmed: Det är skönt, man känner sig trygg för man är född och uppvuxen här.

Emir: Man känner alla här runtomkring.

Vedat: Alla fördomar, jag tycker det är lite överdrivet.

Intervjuare: Vad gör att ni känner er trygga?

Ahmed: Vi är som en familj här, alla känner varandra.

Intervjuare: Hur ser ni på omvärldens uppfattningar?

Emir: Alltså det kan ju hända att det händer grejer, men jag tycker det är överdrivet.

Selim: Då händer det grejer, men alltså media kryddar på.

I sekvensen ovan åskådliggörs den berättelse enligt vilken ungdomarna samstämmigt identifierar sig med Sandby, ser den som sitt hem. Ungdomarna beskriver Sandby som en trygg plats, till skillnad från omvärldens beskrivningar av förorten som en otrygghetens plats. Den känsla av trygghet som de uttrycker är knuten till att ungdomarna är födda och uppvuxna i området. De hör med andra ord hemma i förorten. Detta hemmahörande fångas i sekvensen med den träffande metaforen familj. Som andra metaforer är metaforen familj en kraftfull diskursiv resurs. Den gör det möjligt att gestalta förorten som en plats där de boende tillhör en tät social gemenskap, en plats där alla känner varandra. Utifrån denna metaforik positionerar sig ungdomarna – däribland Ahmed i sekvensen ovan – som del av förortens familjegemenskap: ”Vi är som en familj här”.

Men den samstämmiga berättelsen om Sandby som trygg är inte helt utan friktioner. Området beskrivs nämligen som både tryggt och inte fullt lika tryggt. Samtidigt påtalar nämligen ungdomarna att det visst ”händer grejer” även i denna trygga miljö. Men i de fall där det enligt ungdomarna ”händer grejer” så förstoras det, inte minst av media. Beskrivningen av förorten som en otrygg plats är i mångt och mycket överdriven. Den berättelse enligt vilken Sandby beskrivs som en trygg familjegemenskap är med andra ord formad utifrån en omgivande berättelse om förorten, som ungdomarna använder som en diskursiv resurs i sitt eget berättande om världen.

En tematik som ständigt återkommer i intervjuerna är medias roll när det gäller att skapa förorten som otrygg plats i stadens periferi.

Dimen: Alltså, när jag tittar på tv, alltså media så förklarar de Sandby i sig som ett ghetto... det är verkligen hemskt... de tar de här bilderna och tar foton och filmar den sunkigaste platsen, alla har sunkiga platser överallt i hela Sverige, men om de verkligen kommer och verkligen tittar i Sandby, i Sandbys skolor, områden, överallt, då ser de att det är liksom inte gäng som förstör, det är liksom inte så, det finns överallt. Jag kan inte förneka att det absolut inte finns i Sandby, för det gör det, men jag tycker att det är en underbar plats, såsom många andra ställen i Staden och i Sverige.

Återigen framträder en motsägelsefull bild av Sandby – och återigen fungerar omgivningens och framför allt medias beskrivningar som en diskursiv resurs som används för att gestalta den trygga förorten. För Dimen är Sandby en ”underbar plats”, som inte alls överensstämmer med den bild som exempelvis målas upp i media, ”som ett ghetto”. Visst förekommer det oroligheter också i Sandby, men inte alls i den omfattningen som beskrivs i media.

I omgivningens ögon förstås Sandby som en otrygg och annorlunda plats, men Dimen beskriver Sandby snarare som helt normal. Denna omkastning görs möjlig genom två diskursiva resurser. Den ena är jämförelsen: ”alla har sunkiga platser överallt i hela Sverige” och ”såsom många andra ställen i Staden och i Sverige”. Den andra är den egna erfarenheten av att röra sig på olika platser i Staden: ”Jag brukar hänga i Stadens centrum, för jag har många kompisar där. Men saken är den att jag inte känner mig lika trygg som jag gör här i Sandby”.

Argumentationslinjen går igen hos Siana, som också hon framhåller att det finns ett glapp mellan förorten som verklig plats och omgivningens fantasier om förorten:

Det är så var man än går. I varje land finns det någon förort som är utsatt, som är allmänt, åk inte dit, det är farlig... det är bara skitsnack. Det är mer mord i stan än vad det är här... Alltså, jag tror inte de är medvetna om det, men de skadar oss egentligen.

Siana inte bara konstaterar att omgivningens föreställningar är felaktiga. Hon är påtagligt upprörd och motsäger dem. De är ”bara skitsnack”. Enligt henne är det till och med *mer* otryggt på andra platser. Sandby beskrivs – återigen – inte som annorlunda, utan precis lika problematisk som andra områden. Återigen fungerar jämförelsen som diskursiv resurs. ”Det är mer mord i stan”, som Siana säger. För Siana handlar frågan dock inte bara om tillvaron i Sandby – hon jämför även Sandby med förorter i andra länder: varje land har nämligen sina egna förorter, det vill säga områden som pekas ut som särskilt farliga. I citatet understryker Siana dessutom att omgivningens föreställningar om den otrygga förorten inte bara handlar om ord, en tankegång som också återkommer i intervjuerna. Dessa föreställningar har även en rad högst påtagliga konsekvenser för dem som bor i området: ”de skadar oss”.

I intervjuerna underbyggs denna tankegång med hänvisning till en rad personliga, vardagliga erfarenheter. Myner ger exempelvis några konkreta exempel på vilka slags konsekvenser som omgivningens föreställningar om den otrygga förorten kan ha.

Alltså det påverkas om du kollar till exempel om man ska köpa en bil och du ser försäkringen hur den är. De kollar när du får jobb, de kollar mycket var du är bosatt. Allt blir dyrare på grund av fördomarna.

I en rad vardagliga situationer har hemmahörandet konsekvenser. Den sammantagna konsekvensen är – såsom det framträder i Myners beskrivning – tydlig: det är på olika sätt dyrare och svårare att bo i Sandby än på andra platser. Hur det kommer sig att detta sker framstår dock som otydligt i Myners resonemang. Bakom dessa processer kan vi urskilja ett diffust ”de”, som inte närmare definieras. För ungdomarna framstår det som självklart vilka ”de” är. Det behöver inte artikuleras. Det tillhör ungdomarnas sunda förnuft.

Några av ungdomarna upplever att de i möten med omgivningen kontinuerligt tillskrivs egenskaper och identiteter som på ett inte sällan fördomsfullt sätt antas härstamma från platsen där de bor. Ungdomarna upplever att de inte definieras utifrån sina handlingar och intressen, utan med referens till kollektiva stereotyper med svag verklighetsförankring.

Att ständigt bli förstörd mot bakgrund av en uppsättning fördomar knutna till förorten som plats är demoraliserande för den egna självbilden. Att bli misstänkliggjord och utmanad, vilket oftast är en fråga om subtila processer som äger rum i vardagliga interaktioner snarare än direkta konfrontationer, är en erfarenhet många av ungdomarna delar. Sanna berättar:

Ja, jag upplever också segregeringen varje dag. Ja, att man ... det är ett väldigt uppdelat samhälle, och att man ... Helst ska man liksom identifiera sig med någonting. Till exempel jag kommer ju från Livhamn liksom, och det är alltid ... Och när jag säger var jag kommer ifrån så har de alltid förutfattade meningar om hur jag ska vara. Och det kanske inte ... Det kanske är förvånande att jag [...] pluggar på universitet och så där. För det kanske inte är den bilden de har av mitt område just. Så det är ju konstigt att var man råkar bo ska ha någonting med ens identitet att göra.

I det dagliga livet har omgivningens förväntningar en rad konkreta implikationer, inte minst när ungdomarna rör sig i andra delar av staden. I följande sekvens från en av fokusgruppsintervjuerna illustreras denna tematik ytterligare:

Intervjuare: Hur känns det att vara på platser som ni vanligtvis inte vistas på? Hur känns det för er?

Siana: Man känner inte sig hemma.

Younes: Det är inte tryggt.

Hamid: Nej.

Intervjuare: Hur blir ni bemötta?

Hamid: Stelt.

Siana: Det är jättestelt. Jag åkte till en finare stadsdel... på bussen, du vet jag var mig själv och redan där börjar folk kolla annorlunda på mig och vad gör hon på ett sådant här ställe? Man känner sig inte tryggt. Här bryr sig INGEN vad du har på dig, så det är så där.

Hamid: Ja, det är också en stor del vad du har på dig, alltså vilka kläder du har på dig och så, så det är som Siana säger, de kollar alltid.

Siana: De dömer dig på förhand. De vet inte ens vad du heter i efternamn och de dömer dig.

Hamid: När du går på klubb eller något sådant i stan... det är alltid så här, ah, men ser du bra ut, då kommer du in. Har du någonting annat, blatteaktigt, då kommer du aldrig komma in. Det är alltid så.

Younes: Det är precis som de säger, man känner sig utanför helt enkelt. Man vill inte vara en del av det egentligen.

Siana: Och sedan finns det också de här som försöker göra allt för att passa in i samhället.

Övriga: Aa...

Siana: Alltså typ en blattebrud härifrån, som verkligen gör allt för att passa in verkligen allt, trendigt uteställe och kåka hit, börja gymnasiet i stan och försöker bli som dem, snobbarna, så du vet, det är jättemånga som försöker, men det hjälper inte.

Med hjälp av jämförelser och egna erfarenheter beskriver ungdomarna i denna sekvens återigen Sandby som en trygg plats, i kontrast mot en otrygg omvärld, där de inte hör hemma, på samma sätt som de gör i Sandby. Med utgångspunkt i tidigare erfarenheter beskriver de hur de inte känner sig hemma när de rör sig i andra områden: ”man känner sig utanför helt enkelt”, som Younes säger. De upplever sig som avvikande, i sitt sätt att klä sig, sitt utseende, sitt sätt att tala och bete sig. Av världen utanför Sandby positioneras de som avvikande.

Denna position beskrivs i denna sekvens med hjälp av ordet ”blatte”, ett vanligtvis starkt nedsättande ord, men som av ungdomarna används som en diskursiv resurs för att beskriva sig själva. Exakt vad som åsyftas med just detta ordval framkommer inte riktigt. Det tycks snarare tas för givet som någonting självklart bland ungdomarna. Att vara ”blatte” är att tillhöra förorten, alltså att ses som ”annorlunda”. ”Blatte” blir härmed en diskursiv resurs som gör det möjligt att åskådliggöra omgivande diskurser om förorten som ”annorlunda” och om ungdomarna som ”dömda på förhand”. Utifrån den beskrivning som görs tycks det inte spela någon roll hur ungdomarna betar sig. De kan försöka anpassa sig, bli som dem, ”snobbarna”, ”men det hjälper inte”, de blir ändå betraktade som Dem. Omvänt beskriver ungdomarna omgivningen på ett snarlikt sätt, som ett singulärt och homogent kollektiv: De.

Narrativ appropriation: Förorten som farlig plats

Motsägelsefullheten i ungdomarnas berättelser om förorten som en både trygg och otrygg plats framträder ännu tydligare i följande intervjuexcerpt, i vilket en grupp ungdomar diskuterar hur det är att vara ung och leva i ett segregerat stadslandskap. I följande sekvens skapar ungdomarna förståelse kring den otrygga förorten inte i huvudsak gentemot omgivningens dominerande berättelse, utan i relation till *andra* förortsområden och förort ungdomar, som blott i egenskap av att de hör hemma på en viss plats per automatik görs till motståndare och rivaler. Sekvensen tar avstamp i en diskussion som aktualiserar konflikter och rivaliteten som intervjudeltagarna menar präglar relationerna mellan ungdomar i förorter och olika stadsdelar.

Lejla: Det är en cup som vi ska ha. Och det är en fotbollscup, där alla får vara med, spela fotboll, vinna priser, sånt. Man medverkar i cupen som vi fixar. Och cupen går ut på att områdena inte ska ha en dålig syn på varandra, utan man ska förbättra synen, typ Holmeberg och Sjödala. Alltså vi i Sjödala kollar inte jättebra på Holmeberg, utan vi tycker typ att Holmeberg är dåligt och så. Holmebergsbarnen tycker ju samma sak om Sjödala. Man ska förbättra och bara typ umgås och sånt.

Intervjuare: Så att man får chans att träffas?

Ismar: Man kan säga kort att det händer oftast just när Holmebergsskolor möter Sjödalskolor.

Lejla: Då är det typ lite kaos och konflikter och så.

Ismar: Det är kaos, folk bråkar, och konflikter, och allt det där. [...] Här i Holmeberg är det ingen av oss som vågar åka till Sjödala själva. Förstår du vad jag menar? Så vet de att jag kommer från Holmeberg, alltså att någon kommer från Holmeberg...

Lejla: Alltså, ”om du kommer från Holmeberg, vad gör du i Sjödala?” Om jag är här i Holmeberg, och jag är Sjödala barn, då kommer de tänka ”Vad gör du här?”, och så ”Vem fan är du?”

Intervjuare: Men du bor i Sjödala?

Lejla: Ja, jag bor i Sjödala.

Intervjuare: Och detta tycker ni då inte är så bra misstänker jag, eftersom ni... Kan man kalla det för rivalitet? Alltså mellan? Är det Holmeberg och Sjödala, bara?

Lejla: Nej det finns ju Fagerberg, och...

Ismar: Myberg och Lindarp till exempel.

Lejla: Dalstorp. Livhamn. Det är typ alla förorter.

Kim: Och även liksom att få med alla egentligen också, att hela staden liksom får en bättre syn, att man ska känna att man kan åka utan att det liksom...

Lejla: En trygghet.

Bilden av förorten som en otrygg plats framträder i denna sekvens som en konsekvens av rivalitet och konflikter mellan ungdomar från olika delar av staden. Att ungdomar bor i olika områden framträder i samtalet som en tillräcklig anledning till rivalitet. Upprinnelsen till fotbollsturneringen som är menad att föra de rivaliserande ungdomarna samman kopplas till en problembeskrivning som botten i en ”dålig syn” (i bemärkelsen fördomar) förorternas unga har om varandra. Som Lejla säger, ”vi i Sjödala kollar inte jättebra på Holmeberg, utan vi tycker typ att Holmeberg är dåligt och så. Holmebergsbarnen tycker ju samma sak om Sjödala”. Rivaliteten mellan förortsområdena konkretiseras med exemplet Holmeberg-Sjödala: kaos och konflikter ”händer oftast just när Holmebergsskolor möter Sjödalskolor”, som Ismar säger. I den samskapade berättelsen gestaltas förortsområden (exemplifierade genom Holmeberg och Sjödala) som otrygga för ungdomar som inte är hemmahörande där. Det är drastiska formuleringar, ”Här i Holmeberg är det ingen av oss som vågar åka till Sjödala själva”, som Ismar säger – att befinna sig i fel förort tycks leda till att man blir automatiskt misstänkliggjord och ifrågasatt; ”Vad gör du här” [...] ”Vem fan är du?”, som Lejla uttrycker det. Fördomarna är med andra ord relationella och allmänt spridda. ”Vi gillar inte dem, de gillar inte oss” – är den övergripande logiken här – en problembeskrivning som inte får någon vidare förklaring, utan tas som ett naturligt konstaterande och utgångspunkt för organiseringen av fotbollsturneringen vars syfte är att motarbeta konflikter och fördomar och föra ungdomar samman.

Samtidigt, i sitt sätt att resonera, gör ungdomarna en tydlig åtskillnad mellan den *egna* förorten (en trygg plats) och *andra* förorter som skildras som otrygga.

Ismar: Jag har själv varit i Livhamn. Torget är helt tomt, och man känner sig inte trygg. För det har skett skjutningar [...] Ni kanske vet [...] den grejen. Ja det känns otryggt.

Lejla: Att vara där själv, nej jag är inte hemma typ. Och sen när man är i sin egna förort, så känner jag alla här. Det är tryggt, jag kan gå vart jag vill, hur sent jag vill, ja typ det. Man har en mer säkerhet och trygghet, om man säger så.

Här återkommer ungdomarna till beskrivningen av den egna förorten som en trygg plats, en känsla av hemmahörande och ett slags naturlig koppling till området i vilket de vuxit upp. Viktigt att notera är att tryggheten är knuten till just det *egna* området, och inte till ”förorten” som ett slags diffus storhet. Följaktligen är det så att känslor av trygghet och otrygghet påverkar ungdomarnas rörelsemönster i Staden. I intervjuerna gestaltas därför den segregerade Staden som ett landskap bestående av angränsande isolat som i övrigt inte har mycket med varandra att göra. När intervjudeltagarna i denna fokusgrupp fördjupar berättelsen om ”konfliktfulla relationer” framträder Stadens förorter som synnerligen mörka, otrygga och urspårade platser.

Intervjuare: Varför är det så här? Har det varit så här så länge ni kan minnas? Eller har det ändrats?

Lejla: Det har väl blivit värre.

Ismar: Det har blivit värre på grund av skjutningarna som har varit runt omkring i förorten, här i Holmeberg till exempel, i Sjödala, eller i Livhamn till exempel. Skjutningarna har påverkat ganska många, alla är rädda. Alla har förlorat söner, alla har förlorat nära och kära.

Intervjuare: Så man tänker att det får gälla för alla som kommer från det området.

Lejla: Det är alltid... även om det inte är en bror man har förlorat så är det en nära person. Det kan vara din väns bror eller syster eller så. Det är alltid någon man förlorar när det gäller

sådant här. Så det är därför man typ vill ändra på perspektiven och hur man ser på alla de här förorterna.

Intervjuare: Jag tänker att oftast så är det ju att man tänker de här skjutningarna så tänker man att det är de som har varit med i gäng och så, men det här som ni berättar så gäller det hela... Det var någon i Sjödala som gjorde något mot någon i Holmeberg. Då blir det som att folk... man tar med sig den konflikten på något sätt.

Ismar: Precis.

Lejla: Man lämnar det inte bakom sig, utan man tänker att ”den här gjorde så här”.

Rivaliteten mellan ungdomar i förorterna görs här till en del av en större ramberättelse med en hela tiden eskalerande dramaturgi: problemen blir bara värre. Skjutningar som varit ”omkring i förorten” är vad som drivit på den växande oron. Intressant här är att ”skjutningar” smälts retoriskt samman med ”förorten”; den gängse bilden av skjutningar som ett förortsproblem blir därmed bekräftad. Noterbart är att de konfliktfulla relationerna i den föregående sekvensen förklaras genom en skarp gränsdragning och åtskillnad mellan olika förortsområden, medan det i denna sekvens, i talet om skjutningar, ”förorten” används som ett samlande ord för områden som präglas av liknande problematik. ”Förorten” som narrativ resurs används både för att karaktärisera ett specifikt område tydligt avgränsat från andra, och i en mer symbolisk mening, som en generell kategori i vilken platser (Holmeberg, Sjödala och Livhamn som ovan) som antas dela (problembärande) kännetecken förs samman.

”Skjutningarna har påverkat ganska många, alla är rädda. Alla har förlorat söner, alla har förlorat nära och kära”, säger Ismar, och levandegör återigen sin beskrivning med metaforen ”familj”, som ger bilden av förortsbor som en sammanhörande grupp människor. Enligt samma logik – våldet, som direkt drabbar fåtal individer, drabbar i själva verket ”alla” förortsbor, och påverkar i förlängningen relationerna mellan ungdomar. Lejlas resonemang är i linje med Ismars, ”det är alltid någon man förlorar när det gäller sådant här”, säger hon. Jämsides ungdoms- och förortsrivaliteten framträder här samtidigt en berättelse om gemenskap och sammanhållning – våldsamma händelser påverkar ”alla” förortsbor. Specifika incidenter görs därmed till generella problem, till ”förortsproblem”. Våld och skjutningar görs till en angelägenhet för hela förorten. På så vis bekräftas den gängse bilden av förorten som en farlig och otrygg plats. Och konflikterna fortsätter leva, ”man lämnar det inte bakom sig” som Lejla säger, utan konflikter görs till angelägenheter som fungerar som bakgrund till nya handlingar.

Att leva i förorten är enligt denna logik som att vara en del av en familj som lever i otrygghet och turbulens. Otryggheten är självorsakad och kommer inifrån – den blir inte till genom relationer med det omgivande samhället, utan den är snarare en konsekvens av konflikter mellan förortsbor. Otryggheten (som uppstår på grund av kriminalitet) är på så sätt ett resultat av individ- och grupprelationer: strukturella analyser, där relationen till det ”välfungerande” samhället ”där ute” impliceras i förklaringsmodellen, lyser med sin frånvaro. Samtidigt, i exempelvis Lejlas utsaga, finns det också något som visst implicerar omgivningen i berättelsen, när hon säger ”det är därför man typ vill ändra på perspektiven och hur man ser på alla de här förorterna”. Det kan tolkas som att syftet med fotbollsturneringen är att förändra allmänhetens negativa sätt att se på förorterna. Ställd jämte Emirs utsaga om medias negativa förståelse av förorten som överdriven är Lejlas resonemang snarare i samklang med allmänhetens uppfattning om förorten som en på flera sätt problematisk och ”vild” plats. Detta huvudspår fördjupas ytterligare i följande sekvens, som handlar om fördomar.

Ismar: Ska du kunna jämföra med en som bor i Holmeberg med en som bor i Sjödala, vi kan vara så här nära kompisar, men kommer det en tredje person från Livhamn, då blir det två mot en. För den personen hatar den, och den personen hatar den. Förstår du vad jag menar? Livhamnsbarn har alltid varit den envisa, de mest djur...

Lejla: Alltså de är värre än Holmeberg och Sjödala tillsammans. Livhamnsbarn är de som är mest hatade, om man säger så.

Ismar: Precis.

Lejla: För Holmebergsbarn och Sjödala, vi kan ändå komma överens. Kolla vi sitter ju här med varandra och har det lugnt, fast om Livhamnsbarn skulle vara här då skulle det typ vara något helt annat kanske.

Intervjuare: Men vilka är Livhamnsbarn? Det bor ju väldigt många barn i Livhamn. Vilka syftar ni på?

Lejla: Man syftar typ på dem som är femton...

Ismar: Femton och uppåt.

Lejla: Till tjugo, typ, eller så. Äldre, de som typ är så... orten... alltså såna barn som typ leker att de vaktar orten. De är stora i orten, de bär... Ja, allt sånt. Allt sådant som förekommer i en ort typ så.

Ismar: Det sker droghandel framför människors ögon. Det är ingen som lägger märke till det, till exempel. Och de här skjutningarna har hänt på grund av droghandel.

I denna sekvens ser vi alltså hur bilden av förorten som en avvikande plats reproduceras av ungdomarna själva. Här anammar de den övergripande ramberättelsen om förortens problem, och en motsägelsefullhet träder fram: på ett plan kritiserar ungdomarna de uppfattningar som omgivningen har av unga i förorten, vilket är själva anledningen till organiseringen av fotbollsturneringen vars syfte är att skapa samhörighet mellan förorter och ändra samhällets bild av ungdomar som problem – samtidigt som de alltså anammar och bekräftar generaliseringar de kritiserar. I samtalet mellan Ismar och Lejla upprättas självklara dikotomier mellan exempelvis ”Sjödala barn” och ”Livhamnsbarn”, ungdomar som, givet området de bor i, helt enkelt inte fungerar tillsammans. ”Livhamnsbarn är de som är mest hatade”, konstaterar Lejla, och får medhåll från Ismar. Meningsskapandet i interaktionen rör sig på en generell och spekulativ nivå, där alla ”Livhamnsbarn” placeras i samma kategori och i relation till intervjusammanhanget görs till avvikande. När intervjuaren frågar vilka som åsyftas med ”Livhamnsbarn” synliggörs resonemangens generaliserande och spekulativa natur – det till synes självklara saknar plötsligt ett konkret svar, i själva verket är det inte alls uppenbart vilka ’barn’ som är problemet eller vilka ”Livhamnsbarn” överhuvudtaget är. ”Man syftar typ på dem som är femton”, säger Lejla prövande. ”Femton och uppåt”, fyller Ismar i, ”till tjugo, typ, eller så”, säger Lejla, ”äldre, de som typ är så... orten... alltså såna barn som typ leker att de vaktar orten [...] Allt sådant som förekommer i en ort typ så”. Ismar aktualiserar också ”droghandel” som sker ”framför människors ögon”, och ”skjutningarna” som ”har hänt på grund av droghandel”. Resonemangen ligger i linje med generella beskrivningar av den otrygga och våldsamma förorten. I sekvensen synliggörs hur ungdomarnas självbilder blir till i samspel med samhällets förståelse av dem. Paradoxalt nog bekräftas och återskapas på så sätt de fördomar och generaliseringar som ungdomarna menar är problemet bakom rivaliteten mellan stadens ungdomar och som de vill bekämpa.

Samtidigt är förklaringar till rådande missförhållanden grundade i ojämlika levnadsvillkor och omgivningens stereotypa uppfattningar om förorten som en plats bortom ordning, relativt frånvarande i ungdomarnas berättelser. Det finns dock undantag i intervju materialet där förståelsen till problemets orsaker förhandlas fram mellan intervjudeltagarna

och där analysen rör sig från en relationell nivå till en mer övergripande nivå, som sätter fokus på ojämlika levnadsvillkor i den segregerade staden.

Kim: Det hela grundar sig kanske på fördomar om hur vissa personer är, och konflikter. Det hela grundar sig egentligen på tror jag, själva segregationen tror jag från början... att vissa områden där alla bor i stora hus som kostar hur mycket som helst. Och så har man vissa områden som är...

Lejla: Sämre och fulare.

Kim: Ja, exakt. Och så, att allting delas upp.

Lejla: Att man ser på de fina, typ fina barnen som typ är... och de som är förortsbarn och så. Att man har två olika bilder av exakt samma förort. Eller de som typ hänger med varandra eller så.

Kim: Sen Staden är ju väldigt så... det är ju jobbigt att ta sig. Jag från Myberg som ändå inte är så liksom långt bort från Holmeberg egentligen, om jag ska åka hit så tar det liksom [...] minuter liksom. Det är helt galet. Och det som händer är att när vi bara naturligt har lite fördomar och så sedan kan jag inte åka hit och hänga på fritidsgård i en timme, för då tar det [...] timmar att åka fram och tillbaka. Då gör det ju att de där fördomarna kan inte dödas.

Lejla: Man slösar ju tid på att, det tar ju en timme att bara åka hit. En timme borttappad tid. Han hänger säkert på någon fritidsgård där han bor, så som vi hänger på en fritidsgård där vi bor. Helt normalt.

Kim: När man sedan får de här fördomarna, så blir det ju som en ond cirkel som främjar sig själv liksom. Som gör att det blir bara mer och mer fördomar. När nån gör något, så gör den andra något ännu större. Så till sist så har det liksom blivit att nån har råkat stampa någon på foten, så har det blivit ett bråk över områdesgränserna liksom.

Intervjuare: I det här, segregation och fördomar som ni pratar om, är det det största problemet som möter unga människor i Staden idag? Eller, hur tänker ni?

Lejla: Ja, det är det.

Ismar: Ja, det är det.

Lejla: För det är det som påverkar mest liksom. Det är allt det som händer, det är det som påverkar mest.

Ismar: Holmebergsbarn känner sig trygga med varandra, Sjödalahälsbarn känner sig trygga med varandra. Alltså kommer någon utanför, alltså som helt utanför, som ingen av parterna känner, bara vill skaffa problem, det blir bara kalabalik.

Inledningsvis bekräftar Kim den tematik som aktualiserades av Ismar och Lejla i föregående sekvens, nämligen att rivaliteten och konflikterna visst grundar sig i fördomar som ungdomar har om varandra. Därefter lyfter han problemets orsaker en nivå och ger dem också en strukturell förankring: "Det hela grundar sig egentligen på tror jag, själva segregationen tror jag från början... att vissa områden där alla bor i stora hus som kostar hur mycket som helst". Här ser vi hur den övergripande berättelsen om den delade staden görs närvarande i ungdomarnas resonemang. Vad Kim aktualiserar i sitt sätt att resonera är också segregationens ekonomiska dimension, när han talar om "områden där alla bor i stora hus som kostar hur mycket som helst". Till skillnad från dessa områden finns det andra områden som är "sämre och fulare", som Lejla säger. I ungdomarnas berättelse framträder här spänningen mellan centrum och periferi, innerstad och förort, mycket resurser och lite. Och denna skiktade stadsbild är fördomarnas, konflikternas och otrygghetens egentliga grund. Lejlas distinktion mellan "fina barn" och "förortsbarn" är ett talande exempel på en till synes självklar kategorisering där det är uppenbart vilka ungdomar som hör till vilken kategori och vad exakt det är som skiljer dem åt.

Ur ungdomarnas perspektiv är segregationens rumsliga dimension också kopplad till stadens kollektivtrafik. Staden är helt enkelt för stor, och det tar för lång tid för ungdomar från olika delar av staden att åka till varandra, om de nu skulle vilja göra det. De fysiska avstånden skapar i sin tur symboliska avstånd mellan grupper av ungdomar – det materiella och symboliska hänger på så sätt samman i upprätthållandet av gränser och föreställningar kring ”vi och dem”. Enligt Kim uppstår ur denna situation en kedja av negativa konsekvenser, eller ”en ond cirkel som främjar sig själv”, med hans ord. På grund av dels logistiska skäl kan fördomar och fiendskapen som finns mellan grupper av unga i olika områden sålunda ”inte dödas”. Unga hänger helt enkelt där de bor, vilket är, som Lejla säger, ”helt normalt”. Det finns alltså övergripande faktorer som håller grupper av ungdomar separerade, och som en logisk följd av att ungdomar inte socialiserar med varandra växer existerande fördomar av egen kraft och kan så småningom leda till ”bråk över områdesgränserna”, som Kim säger. Återigen blir tryggheten en fråga om territoriell tillhörighet: ”Holmebergsbarn känner sig trygga med varandra, Sjödalabarn känner sig trygga med varandra”, som Ismar formulerar det.

Drömmar om framtiden

Vi har hittills uppehållit oss vid ungdomarnas berättelser om sig själva och sin tillvaro i förorten idag, samt hur ungdomarna i dessa skildringar framträder i en position som avvikande och utanför. Men analysen har också frilagt utsagor som bekräftar och reproducerar omgivningens föreställningar om förorten som en problematisk plats. Utifrån dessa specifika berättelser om hur samtiden kan förstås – vilka olika sätt att tänka kring och gestalta framtiden är det som framträder i ungdomarnas berättelser? Liksom när det gäller ungdomarnas berättande om samtiden så präglas deras berättande om framtiden också av komplexitet. Samtidigt, eftersom ungdomarna upplever att de av omgivningen positioneras som avvikande och utanför (en positionering som de delvis själva också anammar), skapar de i detta avsnitt en samstämmig berättelse med huvudfokus på behovet av att i framtiden kämpa och stå upp för sig själva. Bland ungdomarna artikuleras därmed en stark vilja att på olika sätt utmana omvärldens föreställningar om dem och om förorten de bor i. I det följande presenterar vi tre huvudsakliga sätt som ungdomarna talar om framtiden på, och de scenarier som de uppfattar som möjliga vägar mot ett vuxenliv.

”Man lyckas om man vill” – om tro, hopp och vilja

I ungdomarnas berättelser om framtiden finns en genomgående, stark vilja att förändra rådande villkor och föreställningar – att inte ge upp inför alla de svårigheter och utmaningar som ungdomarna säger sig stå inför. Viljan att åstadkomma förändring framkommer tydligt i följande sekvens, från en av intervjuerna:

Siana: Alltså det skadar oss men det gör oss starkare, det är väl typ, what doesn't kill you makes you stronger, typ så. Det är ju det. Vi är ju unga alltså, vi ser det, här vi vet.

Hamid: Alltså vi har framtid.

Siana: Precis, det är det, jag vet inte hur jag ska förklara, men vi kan ändra på det vi kommer ändra på det vi ska ändra på det och vi är på väg att ändra på det, det är inte så att vi inte har börjat, vi har börjat för länge sen hehe, men alltså det handlar om att verkligen sätta ner foten och visa det är så här, du vet vi måste visa oss starka, men ni kan inte påverka oss egentligen.

När Siana och Hamid talar om framtiden så görs återigen en åtskillnad mellan ”vi” och ”de”. Ett stort ansvar läggs på ”vi”, det vill säga ungdomar i Sandby. Siana understryker att

detta ”vi” måste ”sätta ner foten” och ”visa oss starka”. I sekvensen gestaltas ett slags dialog mellan Siana och Hamid som språkrör för förortens ungdomar och ett uttalat ”dem”. Båda frammanar en känsla av solidaritet och samhörighet bland ”oss” – i relation till ett tänkt ”dem”. Vilka dessa ”de” är framgår egentligen inte, men det framgår tydligt att ”ni kan inte påverka oss egentligen”, som Siana säger. Det är, framhåller Hamid, ungdomarna som *är* framtiden, som stakar ut framtiden. Siana och Hamid ger uttryck för en stark tilltro till att Sandbys ungdomar kan och kommer att åstadkomma förändring – ”vi kan... vi kommer... vi ska”. Framtiden har, såsom Sinana uttrycker det, i någon mening redan kommit, eftersom förändringar redan har påbörjats: ”vi har börjat för länge sen”.

I ungdomarnas berättelser om framtiden finns ett återkommande konstaterande om att de kan förvänta sig större svårigheter och utmaningar än många andra, just på grund av vilka de är och var de bor, det vill säga på grund av sin tillhörighet och sitt hemmahörande i förorten. Denna beskrivning av framtiden och vad den förväntas ge är dock varken entydig eller hopplös, utan den rymmer både krassa beskrivningar av svårigheter och förhoppningar om förändring och möjligheter.

Mara: Jag är en kvinna från Thailand, har inte svenskt efternamn, få kan uttala mitt efternamn och ingen kan stava det, jo några men, haha, men i alla fall så är jag från arbetarklass vilket jag ser, visst några kämpar för jämställdhet och för jämlikhet att invandare ska ha samma möjlighet och några kämpar för liksom klasserna, men jag befinner mig lägst i alla de tre kategorierna... jag är lite rädd för framtiden, om det är tusen sökande, jag är en av dem, hur långt kommer jag komma? Det är lite, det kan ju se lite mörkt ut, men jag hoppas att det blir bättre. Om man lever med den drömmen så att det finns fortfarande en chans.

Mara beskriver framtiden som både skrämmande och hoppfull. Den är inte antingen eller utan både och. Mara positionerar sig själv som ”kvinna från Thailand” och ”arbetarklass”, som ”lägst i alla de tre kategorierna”. För henne, som befinner sig i denna utsatta position, kan framtiden te sig mörk. Villkoren kommer för henne att vara svåra och svåra att förändra, men inte omöjliga: ”det kan ju se lite mörkt ut”, som hon säger. Det som ändå gör framtiden hoppfull är att det fortfarande finns en chans. Det gäller att hoppas, och att vilja: ”jag hoppas att det blir bättre. Om man lever med den drömmen så att det finns fortfarande en chans”.

En snarlik, mångbottnad beskrivning av framtiden framträder också i samtalet mellan Siana och Younes.

Siana: Det kommer vara uppdelat hela tiden, vart man än går, vart man än är så är det uppdelat, så jag tror inte, jag vill inte låta negativ, men det kommer alltid finnas kvar känns det som för, jag vet inte den här uppdelningen finns för en anledning men jag vet inte vad det är för en anledning, det är någonting mystiskt.

Younes: Personligen så tror jag faktiskt det blir svårare för oss som bor här att lyckas det blir svårare men det betyder inte att vi kommer ge upp vi kommer fortsätta, det beror på också vilken bransch man funderar att ta sin utbildning till om man ska bli någon ingenjör och någon från den rika delen av Stan söker jobbet och någon härifrån söker jobbet, så tror jag självklart att det blir mycket svårare för oss att få det. Men det beror på vad man kollar efter också vart man bor vad man har jobbat med tidigare så har man inte jobbat med någonting tidigare haha, vilka språk man pratar, hur man ser ut, nuförtiden vill de se en bild i ditt cv också jag tror det kommer försvåra faktiskt, så jag upplever inte någon slags rättvisa i det om man säger så.

Intervjuare: Är man som boende här medveten om det här, alltså att det är på olika villkor som man konkurrerar?

Younes: Jag tror faktiskt det är så att alla redan vet om det och de som väljer att ta den vägen är villiga att offra ännu mer, de andra ger upp och väljer en annan väg där det är enklare, men det beror på som jag sa vilken bransch det är. Den bransch jag vill ta är lärarbranschen och där finns det hur mycket jobb som helst, men det beror på vilken bransch man väljer. Så det finns alltid hinder och jag tror det är fler hinder för oss, men man lyckas om man vill.

Beskrivningen av framtiden är återigen motsägelsefull. Å ena sidan kommer villkoren sannolikt att vara svåra. Uppdelningen i staden och mellan människor lär bestå. De orättvisor som kan skönjas idag kommer att finnas även imorgon. Dessa villkor beskrivs som så givna och självklara att de knappast behöver diskuteras: ”det är så att alla redan vet om det”. Varför situationen ser ut som den gör har dock ungdomarna svårt att ge något bra svar på. Det finns inga krafter som kan hållas ansvariga, ingen logik som går att begripa – ”det är någonting mystiskt”, som Siana uttrycker saken. Vad det nu än må vara som orsakar dessa ojämlikheter så ger framtiden, å andra sidan, möjligheter. Framtiden må vara oviss och svår, men det finns ändå en stark tilltro till att förändring är möjlig och att förändring kommer att äga rum. För att åstadkomma förändring handlar det om att vilja och offra ännu mer: ”man lyckas om man vill”, som Younes säger.

”Det handlar om att engagera sig” – om politiskt och ideellt engagemang

Frågan är då hur ungdomarna tänker sig att dessa förändringar ska komma till stånd och hur framtiden konkret ska stakas ut. Liksom berättelserna om tillvaron i förorten idag bär ungdomarnas berättelser om framtiden för förorten på flera delvis motsägelsefulla inslag. Bland ungdomarna beskrivs kollektivt engagemang, politiskt och ideellt, som ett viktigt medel för att åstadkomma förändringar och forma framtiden. Sättet att tala om kollektivt engagemang är emellertid inte entydigt.

I en av intervjuerna åskådliggörs en närmast konfliktfylld hållning till kollektivt engagemang. Bland ungdomarna framträder inledningsvis en starkt skeptisk grundhållning till politik och politiskt engagemang.

Intervjuare: Tänker ni någon gång på politik?

Jonathan: Alltså, jag hatar politik.

Övriga: Hahaha.

Terry: Det där jag har inget med det att göra, politiken.

Politik beskrivs här som något som inte berör ungdomarna, särskilt inte Jonathan och Terry. När samtalet fortsätter förändras dock denna grundhållning och fler nyanser framträder, även bland Jonathan och Terry, som inledningsvis hört till de allra mest skeptiska.

Myner: Politiken påverkar mycket, hur det ser ut idag, men alltså jag vet inte, inte insatt i politiken.

Intervjuare: Är det för att ni inte är intresserade eller för att det inte känns som att det kommer göra någon skillnad?

Myner: Det är för mycket att tänka på alla de här partierna, alla har olika mål, men är ändå likadana, så jag fattar inte.

Terry: Ja.

Shahir: Jag håller med.

Jonathan: Samma här.

Intervjuare: Hur kommer det sig för din del?

Shahir: Alltså, jag vet inte. Jag tycker om att bara kolla på fotboll, haha.

Terry: Jag tror det är för att det inte påverkar oss så mycket eftersom vi fortfarande är unga.

Myner: Jag får ändå inte rösta förrän nästa år.

Intervjuare: Kommer ni rösta när ni får det då?

Terry: Det är femtio/femtio.

Shahir: Jag gjorde det.

Jonathan: Det är viktigt att delta. Om SD vinner får våra föräldrar tagga.

Terry: Ja, det är därför.

Sekvensen visar hur ungdomarnas argumentation om politik och politiskt engagemang inte grundar sig i endast en föreställning, utan i flera motstridiga föreställningar. Ungdomarna har ingen ”färdig” uppfattning om politik och politiskt engagemang, utan deras uppfattningar är snarare i ständig omdaning. Av samtalet framgår att synen hos var och en av ungdomarna formas i och genom det samspel som äger rum i själva samtalet. Samtidigt som politik är ointressant och inte berör är politik paradoxalt nog oerhört betydelsefullt, inte minst med avseende på Sverigedemokraternas ökade valframgångar, som för Jonathan är huvudskälet till att rösta i nästkommande val: om de får makten kommer det att få drastiska konsekvenser inte bara för honom själv utan även för hans familj. Just detta uttalande får den ursprungligen starkt skeptiske Terry (”Det där jag har inget med det att göra, politiken”) att – till slut – framhålla vikten av att rösta. Samtalet kan ses som ett exempel på hur motstridiga hållningar står mot varandra, men i konkreta samtalssituationer kan fogas samman av dem som ingår i samtalet, i syfte att skapa förståelse för den aktuella situationen och de frågor som aktualiserats. Politisk skepsis utesluter här inte automatiskt politiskt engagemang. Sekvensen visar snarare på hur ungdomarna konkret skapar sin politiska hållning – utifrån det som uppkommit under samtalets gång.

För vissa ungdomar, med ett uttalat politiskt engagemang, är det politiska intresset sammanflätat med personliga erfarenheter. Amanda berättar:

Intervjuare: Det verkar som att i ditt fall, liksom den här viljan att engagera dig politiskt, är kopplat till det personliga. Medan det för vissa går lättare att skilja sig själv från politiken, och engagemanget blir ett rum man kliver in i. Och sen kan man kliva ur.

Amanda: Mm, exakt [...] för grejen är den att hade jag inte blivit utsatt för mobbing under den tiden, som då liksom grundades i rasism och sexism och så, hade jag, alltså jag hade ju ändå mött det, jag har mött det efter mobbingperioden. Alltså jag [...] hade fortfarande mött det liksom. För det är det det grundas i, och jag tror att [...] om man rasifieras i ett sådant här samhälle, då kommer man ändå liksom, man är politisk oavsett, alltså, oavsett om man inte är politiskt engagerad eller aktiv, så är din kropp ändå politisk. Det är ju det. Så att jag har insett det är nog därför jag fortsätter med det politiska. Jag, när jag var yngre så gillade jag inte alls politik. Speciellt inte partipolitik. Jag ville ju liksom bara förändra saker i samhället, jag var starkt emot att man ska förändra genom politik. Jag var starkt emot systemet, för jag trodde verkligen att, eller jag anser fortfarande delvis, att systemet är korrupt. Alltså, när jag säger systemet så menar jag alla strukturer som finns i samhället.

Amandas politiska engagemang är kopplat till personliga erfarenheter av mobbing och rasism. Att ha invandrarbakgrund i ett samhälle med utbredd rasism innebär att per automatik göras till ett politiskt väsen, vare sig du vill eller inte. ”För grejen är den att hade jag inte blivit utsatt för mobbing under den tiden [...] jag hade ju ändå mött det”, säger

Amanda. Att definieras som icke-tillhörande en samhällsgemenskap (på grundval av utseende, namn, och majoritetens föreställningar om "kulturell tillhörighet") är politikens själva början, tycks Amanda mena: omgivningens rasistiska projektioner *tvingar* fram en politisk hållning. Samtidigt gör Amanda, som är politiskt aktiv, en tydlig distinktion mellan å ena sidan den "korrupta" partipolitiken och "politik". I följande sekvens fördjupar Amanda denna distinktion:

Intervjuare: Vad är politik, för dig? Vad är felet med politik, och vad är fel med partipolitiken?

Amanda: [...] Partipolitik för mig, det är liksom det enklaste att svara på, jag tror att felet med partipolitik är att man liksom... När man börjar med partipolitik så har man bara kollat ur sitt egna perspektiv. [...] Jag tror att partierna inte, i sin tur, partiledamöterna då, inte liksom greppar tag i frågor på ett intersektionellt sätt, utan det är bara liksom det sättet som gynnar en person själv. Vi ser, vad ska vi ta för fråga? Vi kan ta skatter till exempel. Om jag alltid, alltså, tekniskt sett, eftersom jag alltid har haft det bra så hade jag för att gynna mig själv, valt att vara på högersidan, jag hade kanske velat vara moderat, för det gynnar mig själv, jag vet att det inte gynnar andra människor. Och det är just det perspektivet man inte ser. Det gäller andra frågor också, till exempel ungdomsfrågan. Enda anledningen till att den inte prioriteras är för att de som beslutar om det inte är ungdomar. Det är ju det som är så korrupt och fel med partipolitik, och speciellt med politik, det blir det med politik också. För det är ju partipolitiken som definierar politiken, egentligen. Men sen är politik också nåt fint, alltså, även om inte jag sysslar med partipolitik för jag, av de anledningar jag sagt innan, så är det nåt fint ändå att kunna förändra liksom. Civil Rights i USA, det var politik, fast det var inte partipolitik, och så. Så den liksom revolutionerande politiken gillar jag.

Intervjuare: Tycker du att partipolitiken, vi kan ta den svenska kontexten, partierna som finns här, tycker du att de är bra på att tala till yngre människor?

Amanda: Nej, absolut inte. Varenda person jag möter, eh, i min ålder då, tycker att det inte finns nåt parti som passar ens egen agenda. Det finns inte en enda person. Jag har pratat med mina föräldrar också, de tycker att det inte finns nåt parti i hela riksdagen, som matchar deras agenda.

Intervjuare: Varför är det så?

Amanda: [...] jag tror att alla liksom har insett att partipolitik, oavsett vem som sitter i riksdagen eller vem som sitter i regeringen, då liksom, det kommer inte ske någon förändring, kanske högre eller lägre skatter, men det liksom kommer inte ske någonting, vi har alla fattat att... politik egentligen bara är liksom samma gamla sörja, egentligen, alltså, jag vill inte vara så negativ, men det är liksom... Jag vet inte, det är på det sättet det är, för... Det känns inte som att det sker någon förändring ändå, alltså fine [...] man kanske... Har högre skatter eller lägre skatter och man kanske satsar på någon [...], alltså jag tycker det är bra, det är ju, strukturen kommer ändå finnas kvar.

För Amanda tycks partipolitiken och den parlamentariska demokratin befinna sig i en legitimitetskris. Hennes resonemang ger uttryck för en aversion och misstro till traditionell partipolitik och dess former. Partipolitiken ses huvudsakligen som en maktens arena, som individer beträder i syfte att gynna sig själva, snarare än en arena som tjänar det allmännas bästa. Partipolitikens blick är partikulär. Partier är organisationer som representerar specifika gruppers snäva intressen. Därför kan partipolitiken inte förvalta det som den utger sig för att förvalta: det allmännas bästa. När Amanda resonerar kring ungdomars misstro gentemot traditionell partipolitik framträder detta synsätt ännu tydligare: "enda anledningen till att [ungdomsfrågan] inte prioriteras är för att de som beslutar om det inte är ungdomar", säger hon.

Med andra ord, hade ungdomar haft mer att säga till om i politiken är sannolikheten stor att ungdomsfrågor, ungdomars möjligheter och rättigheter, hade prioriterats anorlunda och fått större utrymme i den politiska debatten än vad som idag är fallet. Vidare menar Amanda att ingen ung person hon känner kan identifiera sig med något av riksdagspartierna och deras program.

Samtidigt är politik ”nåt fint”, menar Amanda, givet att politiken uppstår som en rörelse mot social rättvisa, ett slags kollektiv form av förändringssträvande engagemang som handlar om att skapa ett bättre samhälle för fler. Denna typ av ”revolutionerande” politik ryms dock, enligt Amanda, inte alls inom ramen för traditionell partipolitik, vilket hon ser som den främsta anledningen till att partipolitiken inte heller lockar ungdomar. Trots denna skeptiska hållning gentemot politik är det för många av ungdomarna ändå viktigt med politiskt engagemang. Här betonar exempelvis Siana återigen behovet av politiskt och ideellt engagemang:

Alltså typ, jag tycker inte ens att man ska behöva tänka tanken och försöka ändra egentligen, men ja det handlar om att engagera sig, absolut, för annars kommer vi ingen vart. Så här skriva Facebook-statusar och sitta hemma och inte göra någonting, för så här förändring händer inte över en dag. Det gäller att kämpa... brinner man verkligen för någonting så ska man göra det man kan för att ändra bilden, genom vad som helst. Typ fotboll, bara genom fotboll kan man ändra bilden, engagera sig i något, parti, genom allt egentligen.

Det är för Siana självklart att förändring kräver engagemang och hårt arbete. Förändring kommer inte till stånd ur intet. Den som vill åstadkomma något måste engagera sig och stå upp för sina ideal. ”Det gäller att kämpa”. Det spelar egentligen mindre roll hur detta engagemang kommer till uttryck. Det kan vara fråga om partipolitiskt arbete, men likaväl ideellt föreningsarbete. Siana framhåller för egen del just engagemang inom fotboll som en av många möjligheter när det gäller att skapa en bättre framtid för de uppväxande i Sandby. Siana berättar att hon liksom Younes är fotbollstränare för tio- och elvaåringar från Sandby och de beskriver detta engagemang som ett sätt att fungera som goda förebilder för barnen och samtidigt som ett sätt att utmana omvärldens föreställningar om Sandby.

Intervjuare: Hur kommer det sig att ni valt och engagera er på det sättet?

Siana: Jag tänkte så här, du vet det här med att ändra bilden, det handlar om det också. Vi har så många talanger här i Sandby. Det är helt otroligt. Men det är inte så att de i stan kommer in hit för att kolla på våra talanger. Så det gäller att vi bygger upp... vi bjuder in dem om de inte kommer. Vi bjuder in dem igen, om de inte kommer då. Vi ger inte upp. Så det handlar om att prestera på det sättet också, du vet när man kommer hit. Vi är en stor familj. Alla från Sandby är en stor familj.

Younes: För mig och Siana handlar det om barnen... en tio/elvaåring kan inte åka kollektivt ända in till Stan för att träna med andra lag. I så fall är man tvungen att välja ett sämre lag och därför försöker vi utveckla det här laget. Det är mer att försöka få barnen att stanna här och inte åka till andra sidan.

Siana: Sen också vi har ju spontanidrott också. Vi brukar öppna så här på kvällarna och det är då vi ger ungdomar en chans och barnen att komma och spela fotboll: Vi finns här för er.

I sitt tal om ideellt engagemang relaterar Siana och Younes till en samtida, väl etablerad föreställning om det ideella engagemangets och specifikt idrottens roll, potential och sociala nytta (Ekholm 2016; se även kapitel 5 i denna bok). Enligt denna föreställning antas ideellt engagemang, och specifikt idrotten erbjuda meningsfull sysselsättning för de unga, ge chans

till ett bättre liv samt bidra till att bryta omgivningens föreställningar. Inte minst uppges idrotten erbjuda en känsla av tillhörighet och gemenskap, återigen gestaltad med hjälp av familjemetaphoren: ”vi är en stor familj”. Enligt denna tankefigur kan idrotten på så sätt användas som ett medel för att skapa förutsättningar som ännu inte finns, det vill säga att skapa framtiden. Detta medel beskrivs som både konkret och lättillgängligt för dem som vill använda sig av det. Återigen åskådliggörs alltså en vilja till förändring och en förvisning om att förändring kommer att ske: Det gäller bara att engagera sig.

”Det är klart att skolan är viktig” – om utbildning och dess potential

En annan återkommande berättelse om framtiden och hur framtiden kan skapas kretsar kring betydelsen av utbildning. I samtliga intervjuer beskrivs utbildning som en nödvändighet för att kunna skapa sig en framtid – oavsett om den kommer att utspelas i förorten eller någon annanstans.

Hamid: Det är klart att skolan är viktig. Man strävar ju efter nåt bättre än att bara hänga, så alltså man har ett mål.

Siana: Den blir viktig, alltså jag tycker så här att skolan blir viktig med tiden, typ nu vill man söka ett arbete måste man ha en gymnasieexamen, ja men då måste jag klara av gymnasiet och sen får man se hur det går sen, det är viktigt men, jag vet inte vad jag tycker om skolan.

Younes: Skolan är skolan. Jag tycker kunskap är viktigt, men skolan... Det spelar ingen roll vart man får den kunskapen ifrån, men gymnasieexamen är viktig. Sen efter det... så länge man har kunskap om det man vill göra. Man behöver inte läsa vidare egentligen.

Gymnasieutbildning beskrivs i denna sekvens som en viktig förutsättning för att kunna forma sin framtid, detta oavsett hur ungdomarna personligen ser på skolan. Gymnasieutbildning gör det möjligt att hitta en meningsfull sysselsättning, ”nått bättre än att bara hänga” och beskrivs som ett krav för att hitta arbete – ”vill man söka ett arbete måste man ha en gymnasieexamen”. På frågan om vad ungdomarna gör om fem år, svarar de:

Siana: Jag bor kvar.

Hamid: Jag bor fortfarande kvar här. Jag ska bli en bra polis.

Younes: Jag kommer självklart bo kvar. Jag vill bli lärare och vill utbilda barn här, så jag kommer alltid vara här.

Samtliga ser de sin framtid i Sandby. För två av dem, Hamid och Younes, har fortsatt utbildning varit det som har tagit dem dit de vill – till yrke som polis respektive lärare. Betydelsen av skola och fortsatt utbildning lyfts också fram i följande sekvens, från en annan fokusgruppsintervju. Frågan om vad ungdomarna gör om fem år sätter igång följande dialog.

Lisa: Då har jag gått ut gymnasiet för två år sedan eller ungefär, ja jag bor kanske kvar här om de bygger bra bostäder, vilket de inte verkar så bra på. Kanske bor någon annanstans. Det är ju väldigt mycket som beror på situationen. Jag kanske pluggar, jag kanske jobbar, jag kanske är ute och reser. Jag har egentligen ingen femårs-plan. Jag har knappt en ettårs-plan.

Dimen: Om fem år så troligtvis bor jag kvar hemma. För jag har inte kommit in i någon lägenhet än [alla skrattar]. Jag pluggar, till samhällsvetare. Jag kan lika gärna... Eller i så fall kanske jag har studentlägenhet, i Lund eller Luleå... alltså vad som helst. Mycket beror på så här just med skola, men om fem år så pluggar jag vidare till min dröm.

Mara: Du hade inga planer [Lisa], men jag har typ så här fem-tio-års, femton-år-, femtio-årsplan, alltså jag fungerar typ så att jag sätter upp mål. Jag har redan vetat sen jag var tio vad jag vill plugga. Jag vill bli jurist och det har jag vetat länge. Och även om jag inte kommer in direkt så kommer jag kämpa för att komma in. Det kan ta fem tio år. Det kan ta en termin. Inte fan vet jag. Jag försöker ju liksom. Så förhoppningsvis så kommer jag in... så inom fem år så pluggar jag det. Jag vill absolut bo kvar i Sandby för att jag har lärt mig älska Sandby mer och mer med åren... så här stolt Sandby [slår sig själv mot bröstet] och alltså jag kan bo östra, västra... alltså det spelar ingen roll, men Sandby är typ mitt hem och jag ser inte mig själv någon annanstans.

Medan Mara har en tämligen bestämd uppfattning om sin framtid – som jurist och boende i Sandby – är Lisa och Dimen mer osäkra. Oavsett konkreta planer inför framtiden är utbildning en viktig del av ett tänkt framtidsscenario – i eller utanför förorten.

Avslutande diskussion

Vid sidan av de dramatiska förortsbränder som på senare år rönt stor uppmärksamhet i offentlig debatt, så har detta kapitel kretsat kring vardagliga förhandlingar bland några av de ungdomar som bor och lever i förortsområden i två av landets större städer. Dessa förhandlingar kretsar på olika sätt kring tillhörighet och identitet i vad som ofta beskrivs som samhällets och stadens periferier.

Utifrån en analys av fokusgruppsintervjuer med ungdomar har vi i kapitlet visat på förekomsten av en i huvudsak samstämmig berättelse i intervjuerna, som frammanar en bestämd förståelse av samtiden och livet i förorten. Denna förståelse av tillvaron i förorten här och nu tar inte minst form i ett slags kontrastverkan till vad som i intervjuerna träder fram som en dominerande berättelse om utanförskap och utanförskapsområden i det omgivande samhället. Denna dominerande berättelse beskrivs inte minst som förstärkt av massmediernas berättelser om förorten som en annorlunda och hotfull plats vid sidan av det svenska samhället. I ungdomarnas berättelser erbjuder denna dominerande berättelse en uppsättning argument och tankefigurer, inte minst i form av åtskillnaden mellan ”vi” och ”de”, innanför och utanför. I relation till det omgivande samhällets dominerande berättelse om utanförskap och utanförskapsområden framträder i samtliga fokusgruppsintervjuer den egna förorten som en trygghetens plats, där ungdomarna känner sig hemmahörande. Enligt en återkommande metaforik beskrivs detta hem i termer av en familj, en tät och kärleksfull social gemenskap, som erbjuder den trygghet och den omsorg som det omgivande samhället inte förmår erbjuda.

Men samtidigt har vi i kapitlet visat på motsägelser i ungdomarnas berättelser, och olika sätt att förhålla sig till och tolka livet i förorten. Inte minst framträder detta i en av fokusgrupperna där segregationen och segregationens orsaker förläggs till en relationell nivå, som att problemet i huvudsak har sitt ursprung i konfliktfulla relationer förorternas unga har till varandra (och inte är ett resultat av en långvarig relation till ett exkluderande samhälle). Ungas skildringar av förortstillvaron är i det avseendet i linje med en samhällsdiskurs om den farliga och våldsamma förorten, en diskurs som de med sina berättelser samtidigt utmanar. Sammantaget har vi med den interaktionistiska ansatsen sökt frilägga denna motsägelsefullhetens dynamik i ungdomarnas berättelser, med syftet att belysa potentiella vägar mot organisering och förändring, men också problematisera föreställningar som kan ha en hämmande effekt.

Dessa berättelser om tillvaron i förorten här och nu formar även ungdomarnas förståelser av framtiden. Ungdomarnas berättelser om framtiden är inte entydiga, utan åskådliggör en rad spänningar. Med avstamp i ungdomarnas beskrivningar av tillvaron i förorten här och nu framträder framtiden som både svår och oviss, men samtidigt hoppfull. Ungdomarna ger i sitt berättande om framtiden uttryck för en stark vilja till förändring, en vilja att på olika sätt utmana både omgivningens berättelser om förorten och rådande sociala villkor. När ungdomarna talar om framtiden och hur förändring kan bli möjlig är det ett antal scenarier som återkommer – politiskt deltagande, engagemang inom föreningslivet och specifikt idrotten, samt utbildning.

I ungdomarnas berättelser om framtiden är det individuella scenarier som är riktade mot förorten som är mest framträdande, medan scenarier som bygger på kollektiv handling riktade mot världen utanför lyser med sin frånvaro. När det gäller politiskt deltagande finns det i intervjuerna ingen entydig argumentationslinje. Ungdomarna ställer sig inte odelat säkra på om de skulle vara beredda att engagera sig politiskt genom att rösta. Deras politiska hållning ter sig inte som färdig, utan den tycks snarare som formad i och genom samtalets gång, utifrån de olika argument som ställs mot varandra. Några av ungdomarna uttrycker en påtaglig skepticism mot traditionell partipolitik och partipolitikens potential att åstadkomma reell förändring. För intervjupersonerna i detta kapitel verkar det som att partipolitiken inte är radikal nog; snarare har den en bevarande funktion, den skildras som formad av konsensus och erbjuder begränsade möjligheter (om några alls) till betydande förändring mot ökad inkludering och social rättvisa.

När det gäller ideellt engagemang så beskrivs det i huvudsak som individuellt orienterat, byggt på eget ansvarstagande och en vilja att som tränare bli en god förebild för barnen i förorten. Även utbildning ter sig som ett primärt individuellt framtidsscenario – där siktet riktas mot yrken och karriärer i eller utanför förorten. Målbilderna är många och i många fall svävande.

För samtliga dessa scenarier är det i allt väsentligt ungdomarna och förorten som står i förgrunden. Enligt en argumentationslinje som återkommer i intervjuerna är det upp till förortens ungdomar att ta eget ansvar och stå upp för sig själva om förändring ska bli möjlig. Detta sätt att beskriva scenarier inför framtiden framstår därmed att ses som ett slags eko från en samtida utanförskapsberättelse – där det är upp till förorten att själv åstadkomma förändring (jfr Dahlstedt 2015a). Förutom ungdomarna är det i intervjuerna få andra aktörer som framträder, som ställs till svars eller görs till måltavlor för eventuell kritik och organiserad, kollektiv handling. Det omgivande samhället, som ungdomarna beskriver sig exkluderade från, förblir i intervjuerna en väsentligen konturlös kulis.

Ytterst har kapitlet handlat om ungdomstidens villkor i en samtid präglad av polarisering och sociala spänningar. Hur ungdomar deltar i samhället har att göra med vilka de är (identitet), var de bor (platsens betydelse som effekt av spänningar mellan centrum och periferi), och vilka resurser de har (ekonomiska, sociala och kulturella). Ungdomars delaktighet är med andra ord villkorad av materiella och symboliska tillgångar, vilka formar deras vardag, vad de gör och vad de upplever att de kan göra med sikte på en kommande framtid.

Med hjälp av den interaktionistiska ansatsen har analysen i detta kapitel fokuserat på ungdomarnas meningsskapande i relation till sammanhang som omgärdar deras liv. Deras berättelser är inte huggna i sten, utan snarare dynamiska, föränderliga och mångbottnade. Ungdomarna är varken aktiva eller passiva, uppgivna eller hoppfulla, utan både och. En

sådan mer nyansrik bild av förortstillvaron, av ungdomarnas samtid och drömmar om framtiden, utgör ett viktigt bidrag inte minst med tanke på de svartvita beskrivningar som så ofta ges i offentliga berättelser om ungdomar i utanförskapsområden.

Vad ungdomarna sedan faktiskt *gör* i sina vardagliga liv, och vilka framtida scenarier de faktiskt slår in på, det är så klart en annan fråga. Det får vara föremål för en annan studie. Men om vi verkligen ska ta ungdomarnas berättelser på allvar så kan vi konstatera att de pekar på en mycket viktig sak, nämligen att andra framtider är möjliga, även om rådande villkor må te sig både svåra och hindrande. Och om andra framtider är möjliga att tänka, ja då är de också möjliga att realisera. Det är viktigt att poängtera, inte minst i tider som dessa, när viljan att skapa en annan framtid inte står särskilt högt i kurs i den politiska debatten.